

Stockholms universitet
Rektor

Barbro Molander

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Uppdragsutbildningen IEMBA vid företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet

Sammanfattning

Högskoleverket har i detta ärende utrett handläggningsrutiner och övrig hantering av uppdragsutbildningen på IEMBA-programmet vid företagsekonomiska institutionen vid Stockholms universitet. Högskoleverket har undersökt om universitetet följt centrala och lokala regler för uppdragsutbildningen, hur universitetet har marknadsfört utbildningen, frågor om avgifter för utbildningen och slutligen en fråga om universitetets serviceskyldighet. Högskoleverket riktar kritik mot universitetet. När det gäller avtalen i utbildningen anser Högskoleverket att universitetet inte har följt sina lokala regler eftersom skriftliga avtal inte har tecknats med uppdragsgivarna och rektors godkännande saknas, trots att samtliga utbildningar skett mot en avgift som överstiger 100 000 kr. Vidare konstaterar verket att regeringens medgivande att bedriva uppdragsutbildningar när uppdragsgivaren finns utanför EES saknas i samtliga undersökta fall. Detta strider mot tillämplig förordning. När det gäller avgifter för utbildningen så konstaterar verket att underlag för beräkning av avgifterna enligt principen om full kostnadstäckning saknas helt. Detta är en brist. Vidare anser verket att universitetet i flera fall har brustit i kontrollen av vem som är uppdragsgivare för utbildningen. När det gäller universitetets marknadsföring av programmet anser verket att uppgiften att utbildningen leder till en IEMBAdegree är felaktig. Verket konstaterar att denna examen inte finns i den svenska examensordningen och att universitetet därför inte får utfärda en sådan examen. Detta är enligt verket allvarligt eftersom just frågan om examen är av väsentlig betydelse för både uppdragsgivare och deltagare i en uppdragsutbildning. Slutligen anser verket att universitetet brustit i den serviceskyldighet som åligger universitetet enligt förvaltningslagen genom att först efter ett drygt år svara på en upprepad begäran från anmälaren att få ta del av uppgifter som rör universitetets styrelse.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 2

Anmälan

S har hos Högskoleverket önskat att verket skall utreda en rad förhållanden som rör uppdragsutbildningen IEMBA vid företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet. Anmälan gäller bl.a. vilken examen som universitetet har utlovat och påståendet om att flera enskilda deltagare utan stöd från arbetsgivare själva har betalat för utbildningen.

Utredning

Högskoleverket har med anledning av anmälan beslutat att närmare utreda handläggningen och rutinerna kring aktuell uppdragsutbildning. Verket har ställt frågor till universitetet om bl.a. hur avtal träffas och vilka examensbevis som utfärdas i uppdragsutbildningen. Universitetet har låtit inhämta yttrande från Ernst & Young i form av en internrevisionsrapport. Universitetet har med hänvisning till internrevisionsrapporten yttrat sig i ärendet.

Skriftliga avtal

Högskoleverkets frågor

Utbildningen är en uppdragsutbildning och universitetet har tagit betalt för den. Enligt Stockholms universitets lokala föreskrifter om uppdragsutbildning (R 2000-12-21) skall vid uppdragsutbildning tecknas avtal /.../. Bland de handlingar som Högskoleverket har tillgängliga finns dock inga skriftliga avtal med uppdragsgivarna.

- Har universitetet tecknat avtal med uppdragsgivarna för de aktuella uppdragsutbildningarna? Var i så fall vänlig och bifoga avtalen.
- Om avtal inte tecknats, var vänlig och redovisa varför universitetet inte följt sina egna lokala regler om att avtal skall tecknas med uppdragsgivarna.

Universitetets yttrande

Rektor har vid rektorsföredragning beslutat godkänna uppläggningsplanen av uppdragsutbildningen som rör "MBA Executive Program" vid företagsekonomiska institutionen. Kopia på protokollsutdrag bifogas, *bilaga 2*. "IEMBA-utbildningen" har samma formella uppläggningsplan. Därför anses även den godkänd enligt universitetets interna regelverk.

Vad gäller den aktuella uppdragsutbildningen har avtal konstituerats genom det tillvägagångssätt som institutionen tillämpat. Beställande företag/organisation har som uppdragsgivare fyllt i ansökningsblanketten, *bilaga 3*, alternativt har vi erhållit ett kompletterande brev. I kombination med att fakturan till uppdragsgivaren har betalats har ett avtal ingåtts om uppdragsutbildningen.

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

Ernst & Young säger sammanfattningsvis följande.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 3

Institutionen tecknar ej avtal för utbildningen, i den bemärkelsen att ett dokument upprättas där det tydligt framgår vem som är uppdragsgivare, syfte med samt villkor för utbildningen och dess genomförande och som undertecknas av både företrädare för Företagsekonomiska institutionen och aktuell uppdragsgivare. Institutionen tillämpar en annan rutin som institutionen bedömt vara tillräcklig.

Av rapporten framgår följande iakttagelser.

Enligt den rutin som tillämpas inhämtas skriftlig ansökan, antingen via en utskrift av ett ifyllt formulär på Internet eller en manuellt ifylld ansökan.

Om underskrift saknas från uppdragsgivaren ombeds den sökande att inkomma med ett kompletterande brev från uppdragsgivaren där det framgår att den sökandes avgift kommer att betalas av uppdragsgivaren och som denne har undertecknat.

Formellt godkännande av den sökande görs av Företagsekonomiska institutionens prefekt. Godkännandet dokumenteras genom en signering med angivande av datum på ansökningshandlingarna eller i en separat handling. När den sökande har godkänts skickar institutionen ett brev till uppdragsgivaren med besked om att denne godkänts, uppgift på hur avgiften skall betalas samt ett önskemål om att kopia på överföringen av avgiften översändes via fax efter inbetalning. I samband med detta registreras den angivna uppdragsgivaren upp som kund i kundreskontran och faktura skickas till kunden.

När betalning har erhållits upprättar institutionen ett intyg benämnt "Letter of Acceptance", där det anges att personen kommer att studera IEMBA vid Stockholms universitet samt att dennes arbetsgivare anmält och betalat dennes avgift.

Granskningen visade att den rutin som beskrivs ovan även tillämpas i praktiken men att vissa underlag saknades. Vid granskningen noterades att:

- Ansökan fanns för samtliga utom två granskade studenter.
- För två av totalt 24 ansökningshandlingar saknades underskrift helt från uppdragsgivaren. För övriga 22 fanns underskrift av uppdragsgivaren antingen i ansökan eller i ett kompletterande brev.
- Ett kompletterande brev är undertecknat av den sökande men i egenskap av företrädare för uppdragsgivaren.
- För fyra av 26 studenter påträffades ej godkännande av prefekt på ansökningshandlingarna.
- Kopior på undertecknade "Letter of Acceptance" saknades i fem fall.

Anmälares yttrande

S har yttrat sig över universitetets svar och har anfört bl.a. följande. Han ifrågasätter att utbildningen baserar sig på avtal. Det finns bara fakturor och de är inga formella avtal. Vidare saknas rektors godkännande av utbildningarna trots att avgifterna i samtliga fall överstiger 100 000 kr.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 4

JK:s beslut

S har som företrädare för sitt företag Capital Traction bl.a. begärt att Stockholms universitet skall återbetala den avgift hans företag betalade för hans deltagande i utbildningen. Han anser bl.a. att universitetet felaktigt har utlovat att programmet leder till en Masterexamen. Universitetet har avslagit hans begäran och anfört att universitetet som offentlig myndighet inte själv kan lösa den konflikt som uppstått. Universitetet har därför överlämnat ärendet till Justitiekanslern (JK).

JK har i beslut den 2 april 2004 avböjt att reglera det av S framställda anspråket mot staten. JK har anfört att det inte råder någon tvekan om att den aktuella tvisten grundar sig på ett avtal. Detta gäller oavsett om rektor har godkänt uppdragsutbildningen i fråga eller inte. JK anser att det är Stockholms universitet och inte JK som är behörigt att företräda staten i fråga om S anspråk. Om en uppgörelse inte träffas mellan honom och universitetet har han möjlighet att stämma staten vid domstol. Även en sådan tvist kommer i varje fall inledningsvis att handläggas för statens räkning av Stockholms universitet.

Högskoleverkets bedömning

När avtalet mellan universitetet och Capital Traction/S ingicks gällde förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.

Enligt 1 § förordningen får ett universitet bedriva uppdragsutbildning enligt de bestämmelser som finns i förordningen.

Uppdragsutbildning är enligt 2 § förordningen utbildning som anordnas mot avgift från annan än enskild för personer som uppdragsgivaren utser.

Uppdragsutbildning bygger på att ett avtal träffas mellan en uppdragsgivare och universitetet.

S har ifrågasatt om ett avtal om uppdragsutbildning över huvud taget har träffats mellan hans företag Capital Traction och universitetet.

Högskoleverket anser liksom JK att det inte råder någon tvekan om att den aktuella tvisten grundar sig på ett avtal. Någon särskild form för att högskolans avtal i en uppdragsutbildning skall vara bindande krävs inte.

Enligt universitetets lokala föreskrifter om uppdragsutbildning R 2000-12-21 skall dock avtal *tecknas* för uppdragsutbildningen. Vid avtal som överstiger 100 000 kr fordras rektors godkännande.

Högskoleverket tolkar universitetets lokala föreskrifter så att ett skriftligt avtal skall upprättas. Detta borde innebära att parterna i en handling tecknar ned de villkor som gäller för avtalet och skriver under handlingen.

Utredningen visar att det inte finns något särskilt upprättat dokument för avtalen i den aktuella uppdragsutbildningen, där båda parter tecknat ned de villkor som gäller och undertecknat detta. Institutionen har i stället bedömt det som

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 5

tillräckligt att tillämpa en rutin med anmälningsblankett, alternativt ett undertecknat kompletterande brev i kombination med en faktura. Det framgår dock att det finns stora brister i den rutin som institutionen tillämpar. Bl.a. saknas ansökningshandlingar i två fall av 26 granskade och underskrifter av uppdragsgivare i ett par fall.

När tvist uppkom med Capital Traction/S hänvisade universitetet till JK:s s.k. frivilliga skadereglering och anförde att universitetet som offentlig myndighet inte själv kan lösa den konflikt som uppstått. Förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten gäller dock inte vid påståenden om att staten inte har fullgjort sina förpliktelser enligt ett avtal. Det är i stället universitetet som i denna avtalstvist företräder staten.

Universitetets åtgärd ger emellertid uttryck för uppfattningen att något avtal om uppdragsutbildning inte har träffats. Högskoleverket kan konstatera att det förefaller oklart för båda parter om ett avtal över huvud taget har träffats och hur en eventuell tvist om vad som överenskommit skall hanteras. Dessa oklarheter hade kunnat undvikas om skriftligt avtal hade upprättats där det framgår vilka som är parter och vilka villkor man har kommit överens om.

Trots denna förvirring uttrycker universitetet i sitt yttrande till Högskoleverket ingen kritik mot institutionens sätt att träffa avtal om uppdragsutbildningen. Av yttrandet framgår i stället att universitetet godkänner institutionens rutin att hantera den aktuella uppdragsutbildningen, fastän den avviker från universitetets ordinarie rutin när det gäller uppdragsutbildningar. Högskoleverket finner detta förvånande eftersom institutionens rutin inte följer universitetets lokala regler och uppenbarligen medför en mängd oklarheter för såväl universitetet självt som övriga inblandade.

Högskoleverket kritiserar universitetet för sitt sätt att i strid mot sina lokala regler träffa avtal om uppdragsutbildning i IEMBAprogrammet och förutsätter att universitetet ser över sina rutiner när det gäller hanteringen av uppdragsutbildningen. Verket förutsätter vidare att universitetet genom utbildningsinsatser informerar de anställda som sysslar med uppdragsutbildning om det regelverk som gäller.

Högskoleverket kommer under 2005 att följa upp ärendet i denna del.

Som upplysning i sammanhanget kan påpekas att sedan den 15 september 2003 gäller enligt 1 § andra stycket föreskrifterna av Högskoleverket om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor (HSVFS 2003:3) att skriftliga avtal skall tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning.

Regeringens tillstånd Högskoleverkets frågor

Flera av deltagarna i aktuell uppdragsutbildning kommer från länder utanför EES-området, t.ex. Kina, Sydafrika, Ryssland, Mexico och USA. Enligt 3 § förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning som gällde före den 1 januari 2003 fick uppdragsutbildning bara bedrivas efter medgivande av regeringen om uppdragsgivaren var från ett land utanför EES-området.

- Finns regeringens tillstånd för att bedriva uppdragsutbildning med uppdragsgivarna som finns nämnda i de bilagda handlingarna /.../?
- Om regeringens tillstånd saknas för dessa utbildningar, var vänlig att svara på varför sådant inte har sökts och varför utbildningen trots detta har bedrivits.

Universitetets yttrande

Tillstånd från regeringen för att bedriva uppdragsutbildning med uppdragsgivarna i av Högskoleverket bilagda handlingar har inte inhämtats. Enligt företagsekonomiska institutionens redogörelse har IEMBA-programmet varit/är öppet för sökande från hela världen. När sökande från länder utanför EES anmälde sig förbisågs regeln om regeringens tillstånd. Genom de numera genomförda förordningsändringarna krävs inte längre regeringens tillstånd.

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

20 av de 26 granskade studenterna torde ha omfattats av den tidigare förordningen (1997:845) då uppdragsgivarna kommer från land utanför EES-området samt att de ansökt, blivit godkända och fått avgiften IEMBA fakturerad före 2003-01-01.

Institutionen uppger att de ej tänkt på dessa regler.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket kan konstatera att regeringens tillstånd inte har sökts för utbildningarna och att universitetet därmed inte har följt de regler som då gällde för att få bedriva uppdragsutbildning med uppdragsgivare utanför EES. Detta tyder återigen på att institutionen haft bristfälliga kunskaper om vilka regler som man har att följa. Avtal har under många år träffats med uppdragsgivare utanför EES och enligt uppgift från Utbildningsdepartementet finns inga ansökningar från Stockholms universitet om tillstånd att bedriva utbildningarna ingivna.

Högskoleverket kritiserar universitetet för att ha bedrivit uppdragsutbildning utan att följa det tidigare gällande regelverket. Visserligen krävs numera inte medgivande från regeringen, men universitetets okunskap om de tidigare gällande reglerna visar återigen på behovet av utbildning för dem som sysslar med universitetets uppdragsutbildning.

Rektors godkännande

Högskoleverkets frågor

Utbildningen har för varje deltagare kostat uppdragsgivarna mellan 146 000 kr och 200 000 kr plus moms under åren 2002 och 2003. Enligt de handlingar som Högskoleverket har tagit del av, synes det vara prefekten på företagsekonomiska institutionen som har godkänt betalningarna genom en tjänsteanteckning på ansökningshandlingarna.

- Enligt universitetets lokala föreskrifter så skall rektor godkänna alla avtal om uppdragsutbildning som överstiger 100 000 kr. Har rektor godkänt uppdragsutbildningarna?
- Om rektors godkännande saknas, var vänlig att redovisa hur universitetet förhåller sig till detta.

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

- De underlag som institutionen likställer med avtal med uppdragsgivarna har ej föredragits för rektors godkännande för enskilda studenter.
- Avgiften för samtliga granskade IEMBA-utbildningar överstiger 100 tkr.
- Enligt institutionen erhöll dåvarande studierektor ett muntligt tillstånd att genomföra utbildningen från förvaltningschef och chefen för studentbyrån i samband med starten av EMBA-programmet 1997.
- Tillstånd erhålles enligt institutionen indirekt varje termin då den ansöker om och erhåller ett nytt projektnummer från ekonomiavdelningen för den IEMBA som ska starta kommande termin.
- Enligt kommentarer från ekonomiavdelningen skall normalt ett korrekt upprättat avtal finnas för att ett nytt projektnummer skall öppnas. För uppdragsutbildning har krävts en sammanfattande dokumentation, godkänd av rektor. I detta fall har beslutet att godkänna uppdragsutbildningen ej fattats enligt ordinarie handläggningsrutin.

Högskoleverkets bedömning

Enligt universitetets lokala föreskrifter skall avtal tecknas vid uppdragsutbildning. Vid avtal som avser ett belopp som överstiger 100 000 kr krävs rektors godkännande.

Utredningen visar dock att i de fall godkännande över huvud taget finns så är det prefekten för företagsekonomiska institutionen som har godkänt ansökningarna. Utredningen visar också att besluten att godkänna uppdragsutbildningarna i IEMBAutbildningen inte har fattats enligt ordinarie handläggningsrutin.

Även om rektor godkänner alla avtal i efterhand kvarstår det faktum att institutionen inte har följt universitetets lokala regler att avtal om uppdragsutbildning överstigande 100 000 kr skall godkännas av rektor.

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 8

Omständigheten att rektor godkänt att vissa kurser får ges i MBA-utbildningen 1998 kan inte föranleda annan bedömning.

Högskoleverket kritiserar universitetet för att inte följa sina lokala regler om att rektor skall godkänna avtal om uppdragsutbildning som överstiger 100 000 kr.

Avgifter för utbildningen – principen om full kostnadstäckning
Högskoleverkets frågor

Enligt 6 § den tidigare förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning och 5 § den nya förordningen (2002:760) skall avgiftsförordningen tillämpas vid uppdragsutbildning. Lärosätena får själva bestämma avgiftens storlek. Avgiften skall beräknas så att full kostnadstäckning uppnås.

Enligt 6 § avgiftsförordningen (1992:191) skall en myndighet varje år samråda med Ekonomistyrningsverket (ESV) om de avgifter som myndigheten avser att ta ut.

Av de handlingar som Högskoleverket har tagit del av framgår att universitetet har tagit "tuition fees" på mellan 146 000 kr plus moms (våren 2002) och 200 000 kr plus moms (hösten 2003) per deltagare.

- Hur har universitetet försäkrat sig om att principen för full kostnadstäckning tillämpas? Var vänlig redovisa detta.
- Har samråd om avgifterna skett med Ekonomistyrningsverket?

Universitetets yttrande

Uppgifter har inhämtats från institutionen. Principen om full kostnadstäckning tillämpas vid institutionen. Avgiften sätts så att vid ca 10-12 kursdeltagare förväntas täckning av kostnaderna för den direkta utbildningsverksamheten (kursutveckling, undervisning, examination, kurslokal, rådgivning, kursmaterial) och indirekta kostnader (del av institutionsledning, administration, marknadsföring, fakultetsavgift).

Via projektredovisningen kan i efterhand bedömas hur väl kostnadstäckning har skett. Viss variation från termin till termin kan uppkomma på grund av variationer i antal kursdeltagare liksom deras behov av rådgivning, stöd examination m.m. Även av de uppgifter som framkommit genom Ernst & Youngs granskning framgår att institutionen är medveten om full kostnadstäckning.

Varje utbildning tilldelas ett eget projektnummer vilket innebär att enskild utbildning kan följas upp i bokföringen. Uppföljning av utfallet görs enligt institutionen för varje utbildning samt i samband med att gemensamma kostnader fördelas av prefekten till respektive projektnummer.

Ekonomistyrningsverket

Samråd med Ekonomistyrningsverket görs av ekonomiavdelningen för Stockholms universitet som helhet. Universitetet var emellertid undantaget från samrådsskyldighet till och med 2003. Vi bifogar kopia på medgivande om undantag som universitetet erhållit från Ekonomistyrningsverket, *bilaga 4*.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 10

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

Av internrevisionsrapporten framgår att underlag till beräkning av avgifter, t.ex. i form av upprättade kalkyler inte har kunnat presenteras för de granskade utbildningarna.

Projekten för de granskade utbildningar som har avslutats visar enligt utdrag ur ekonomisystemet ett resultat efter att gemensamma kostnader har fördelats till projekten som uppgår till -29 tkr (VT02-HT02) och preliminärt +18tkr (HT02-VT03).

Högskoleverkets bedömning

Full kostnadstäckning innebär att intäkterna på sikt skall täcka samtliga kostnader som direkt eller indirekt kan hänföras till den avgiftsbelagda verksamheten. I regel är utgångspunkten att det skall finnas ett tydligt samband mellan kostnad och avgift.

I Ekonomistyrningsverkets handledning Sätt rätt pris (ESV 2001:11) framhålls att en myndighet skall sätta avgifterna så att den långsiktiga självkostnaden täcks. Det innebär att samtliga med verksamheten direkt eller indirekt förenade kostnader på några års sikt skall täckas av avgiftsintäkter.

En självkostnadskalkyl fångar enligt ESV upp alla kostnader som direkt eller indirekt kan föras till produkten.

Av utredningen framgår att institutionen är medveten om att principen om full kostnadstäckning gäller för uppdragsutbildning. Institutionen har dock inte kunnat presentera något underlag för sin beräkning av avgifterna. Detta är en brist.

Högskoleverket kritiserar universitetet för att inte ha kunnat presentera något underlag för sin beräkning av full kostnadstäckning och vill framhålla att en konsekvent tillämpning av principen om full kostnadstäckning är en förutsättning för en väl fungerande uppdragsutbildning. Universitetet bör därför se över sina rutiner när det gäller beräkning av full kostnadstäckning för uppdragsutbildning. Det bör inte accepteras att prissättningar görs utan kalkyler och universitetet bör eftersträva en enhetlig hantering av dessa frågor inom universitetet.

Har enskilda deltagare betalat avgifter för uppdragsutbildningen?

Högskoleverkets frågor

En grundläggande princip i det svenska högskolesystemet är att utbildningen skall vara avgiftsfri och att en högskola aldrig får sälja utbildning till enskilda individer. Uppdragsutbildning får bedrivas, men bara enligt förordningen om uppdragsutbildning. Det innebär att en uppdragsgivare som är stat, kommun eller privat kan köpa utbildning för deltagare som uppdragsgivaren utser. När det gäller den privata uppdragsgivaren så måste utbildningen alltid avse utbildning som har betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren (3 § nu gällande förordning).

Enligt 2 § den tidigare förordningen (1997:845) fick högskolan inte ta betalt av "enskild" för uppdragsutbildningen. I 2 § den nya förordningen (2002:760) anges att högskolan inte får ta betalt av fysiska personer.

Enligt S anmälan, och även enligt muntliga uppgifter till Högskoleverket från två stycken deltagare i IEMBA-utbildningen som velat vara anonyma, har universitetet tagit betalt direkt av deltagarna för IEMBA-utbildningen.

De handlingar som Högskoleverket tagit del av utvisar dock att universitetet har ställt sina fakturor till de uppgivna arbetsgivarna. I flertalet fall har arbetsgivaren genom signatur på ansökningshandlingen eller genom ett särskilt brev gett sitt godkännande att deltagaren går utbildningen.

I något fall har ansökningshandlingen från deltagaren endast uppgift om arbetsgivaren, men inte dennes signatur. Faktura ställd till arbetsgivaren finns dock i anslutning till ansökningshandlingen. I ett par andra fall finns fakturor ställda till företag, men inga ansökningshandlingar /.../.

- Vilken kontroll gör universitetet för att försäkra sig om att man följer förordningen om uppdragsutbildning, bl.a. att man inte tar betalt av fysiska personer?
- Avser universitetet att göra någon utredning med anledning av uppgifterna att enskilda deltagare har betalat för utbildningen?
- Hur skulle universitetet hantera situationen om det faktiskt visade sig att en enskild deltagare själv har betalat för utbildningen?

Universitetets yttrande

Med anledning av vad som anförts i stycket 3 i remissen: "Enligt S anmälan...har universitetet tagit direkt betalt av deltagarna för IEMBA-utbildningen.." kan vi bekräfta att universitetet givit in ett yttrande till Justitiekanslern. Yttrandet har föranletts av Ss krav på återbetalning av kursavgiften, *bilaga 5*.

Av universitetets yttrande till Justitiekanslern framgår att betalningen för S utbildning inbetalats av ett företag. Kopia på erlagd betalning är också ingiven som bilaga till Justitiekanslern.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 12

Stockholms universitet kan inte bemöta anonymt lämnade uppgifter. Dock har det ingått i förvaltningschefens uppdrag till Ernst & Young att utreda hur kontroll äger rum om att förordningen om uppdragsutbildning följs bl.a. beträffande att inte ta betalt av fysiska personer.

Det har framgått att institutionen bedömt det som svårt att kontrollera att inte betalning sker av enskilda/fysiska personer, eftersom en person tekniskt sett kan ha betalat in avgiften men sedan fått ersättning av sin uppdragsgivare. Kärnfrågan har varit vem som har burit kostnaden för utbildningen.

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

- Enligt institutionen skall uppdragsgivaren vara ett företag och juridisk person. Bedömningen av att det är en juridisk person görs utifrån de uppgifter på firmanamn och adress som lämnas i ansökningshandlingarna.
- För att faktura ska kunna skickas måste nya kunder anmälas till ekonomiavdelningen som registrerar ny kund i kundregistret i reskontran. För att ny kund ska registreras krävs enligt ekonomiavdelningen uppgift på organisationsnummer för svenska företag och VAT-nummer för företag inom EU. För övriga räcker uppgift på företagets namn.
- Inbetalningar och underlag därmed hanteras ej av institutionen utan centralt av ekonomiavdelningen.
- Det förekommer att institutionen erhåller kopia på att inbetalning har skett via fax från uppdragsgivaren. Ingen rutinmässig kontroll görs dock av institutionen av vem som har inbetalat fakturerat belopp utan främst en kontroll av att inbetalning har skett.
- Institutionen bedömer det som svårt att kontrollera att de inte tar betalt av enskilda/fysiska personer, eftersom en person tekniskt sett kan ha betalat in avgiften men sedan fått ersättning från sin uppdragsgivare. Kärnfrågan är vem som burit kostnaderna och institutionen tycker att det är svårt att veta hur långt man kan och får gå vad gäller kontrollen av vem som burit kostnaden för utbildningen.

Substansgranskning mot underlag

För en av de granskade studenterna är uppdragsgivaren, enligt en uppgift som lämnats i ansökningsformuläret, en enskild näringsidkare.

För samtliga granskade studenter utom en har fakturan sänts till den uppdragsgivare som uppgivits i befintlig ansökan eller i kompletterande brev. Kompletterande brev saknas för studenten där uppdragsgivare ändrats, där det framgår att den sökandes avgift kommer att betalas av den aktuella uppdragsgivaren.

För de granskade uppdragsgivare som har sin adress inom EU (två av 26) fanns uppgift på VAT- eller organisationsnummer registrerat i kundregistret.

Ytterligare uppgifter

En journalist som undersökt 2003 års ansökningar till aktuell uppdragsutbildning har till Högskoleverket skickat kopior på bl.a. följande fall.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 13

Studenten X. Det framgår mycket tydligt av utskrifter av e-post till utbildningens koordinator /.../ att betalningen är gjord av X bror i USA. Institutionen påstår att X bror är mellanhand för hennes arbetsgivare, en yrkesskola i Kina. Jag spårade brodern på hans arbetsplats, /...../ och han medgav utan omsvep att han hade betalat avgiften för sin syster som en gåva till henne (telefonnumret till sjukhuset framgår av en anteckning på en av kopiorna).

Studenten X. Betalningen är gjord av företaget /.../ som är en enskild näringsidkare på X hemadress i Stockholm. Denna enskilda näringsidkare är X make Y.

Journalisten har skickat med ett e-postbrev som skickats till koordinatören för programmet den 24 juni 2002. I brevet säger brodern till en av deltagarna att han betalar "tuition fee" för sin syster.

Universitetet, som beretts tillfälle att yttra sig över uppgifterna, har hänvisat till sitt tidigare yttrande i ärendet och uppgett att man avvaktar JK:s beslut.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 2 § förordningen om uppdragsutbildning, som gällde före 2003, fick högskolan inte ta betalt från enskild för uppdragsutbildningen. Inte heller enligt den nu gällande förordningen får högskolan ta betalt av fysiska personer för uppdragsutbildningen.

Ernst & Young har granskat 26 av 52 deltagare i uppdragsutbildningen. I samtliga granskade fall utom ett har faktura skickats till uppgiven uppdragsgivare. I ett fall där uppdragsgivare har ändrats saknas kompletterande brev. Vidare har framkommit, vilket styrks av ytterligare lämnade uppgifter, att en enskild näringsidkare har betalat avgiften. Det finns också uppgifter som tyder på att ett syskon till en deltagare har betalat avgiften.

Högskoleverket konstaterar att universitetet inte får ta betalt av enskilda deltagare för sin uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen bygger som framkommit på ett avtal mellan uppdragsgivaren och universitetet och uppstår det en tvist med anledning av avtalet så är det ytterst domstol som skall pröva frågorna. Vem som har betalat för uppdragsutbildningen är en bevisfråga som Högskoleverket inte går in på.

Som framkommit är dock Högskoleverket i detta ärende kritisk till institutionens handläggning av uppdragsutbildningen. Återigen kan verket konstatera att bristen på skriftliga avtal leder till tveksamheter om bl.a. vem som är uppdragsgivare och vem som egentligen har burit kostnaden för utbildningen.

Högskoleverket kritiserar universitetet för att i flera fall ha brustit i kontrollen av vem som är uppdragsgivare. Högskoleverket förutsätter att universitetet utreder de tveksamma fall som har framkommit i utredningen och tar ställning till hur universitetet skall agera om utredningen visar att enskilda deltagare har betalat för utbildningen.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 14

Universitetet har i sitt yttrande inte tagit ställning till vilken kontroll av uppdragsgivarna i uppdragsutbildningen som i fortsättningen bör göras och Högskoleverket förutsätter att universitetet ser över sina rutiner i detta avseende. Universitetet måste försäkra sig om att universitetet lever upp till de krav som ställs i förordningen om uppdragsutbildning. Ett minimikrav bör enligt Högskoleverkets mening vara att den part man träffar avtal med skriver under avtalet och att parterna i avtalet har kommit överens om villkoren för uppdragsutbildningen, inklusive betalningsvillkoren.

Högskoleverket kommer att under 2005 följa upp ärendet i denna del.

Examen eller diplom - universitetets marknadsföring av utbildningen
Högskoleverkets frågor

Enligt 3 § förordningen om uppdragsutbildningen (både den nya och den gamla) får en högskola bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan grundläggande högskoleutbildning som högskolan har examensrätt för.

Universitetet har i sitt informationsmaterial om utbildningen utlovat att programmet leder fram till en IEMBAdegree /.../. Även på universitetets hemsida har detta utlovats /.../.

I Sverige finns dock ingen internationell mastersexamen upptagen i examensordningen, se bilaga 1 till högskoleförordningen (1993:100), men däremot magisterexamen som översätts till Master of. Universitetet, som har examensrätt för magisterexamen, får exempelvis ge en sådan examen till de deltagare i en uppdragsutbildning som uppfyller kraven för en sådan examen.

De handlingar som Högskoleverket har tagit del av tyder på att deltagarna i IEMBAutbildningen i verkligheten får ett IEMBA-diplom /.../.

- Beskriv vad de deltagare som hittills har gått igenom utbildningsprogrammet och blivit godkända har fått för slags utbildningsbevis.
- Vad för slags utbildningsbevis kommer nuvarande deltagare i utbildningen att få?

Universitetets yttrande

De två olika diplom som utfärdats för IEMBA-utbildningen bifogas, *bilaga 6* och *bilaga 7*. Det är diplommet från januari 2003 (*bilaga 7*), som är det som utfärdats på senare tid. I detta diplom har förtydligats hur många akademiska poäng som utbildningen innehåller.

Universitetet anser dock att diplom i den utformning som föreligger enligt *bilaga 6* är felaktiga och att diplom i den utformning som framgår av *bilaga 7* är ofullständiga.

Universitetet kommer inte att använda diplom framgent eftersom det kan misstolkas. De intyg som utfärdas av institutionen i framtiden kommer inte att vara "Diploma". Om institutionen använder begreppet "Master" måste det förklaras att utbildningen inte ger en "Masterexamen" men att den bedöms vara på motsvarande nivå.

Internrevisionsrapporten från Ernst & Young

- Studenter som har påbörjat sin IEMBA-utbildning fram till och med vårterminen 2001 har erhållit ett utbildningsbevis med benämningen "the degree of Master of Business Administration as a part of the International Executive MBA program" (*bilaga 1*).

- Studenter som har påbörjat IEMBA-utbildningen från och med höstterminen 2001 har fått ett utbildningsbevis benämnt ”diploma” (bilaga 2).
- De studenter som nu deltagit i IEMBA-utbildningen kommer enligt institutionen att få ett utbildningsbevis benämnt ”diploma” om inte annan instruktion erhålles.
- De granskade studenterna hade erhållit ett utbildningsbevis benämnt diploma.

Övrig utredning

Utdrag från universitetets hemsida före april 2003 om Företagsekonomiska institutionens MBA-program säger bl.a. följande. To be awarded the International Executive MBA degree, participants must obtain at least a pass grade in each selected module and their thesis. The grading system used in all elements of the program is ”Pass with distinction”, ”Pass” or ”Fail”.

Den skriftliga utbildningsinformationen från tiden före den 1 april 2003 har samma information.

Hemsidan har därefter ändrats. E-post som skickades den 28 april 2003 från koordinatören för programmet till universitetets chefsjurist utvisar att den aktuella utbildningen leder fram till ett IEMBA-diplom med 40 akademiska poäng.

Hemsidan på Företagsekonomiska institutionen har nu blivit uppdaterad och omstrukturerad och därav även vår (IEMBA) sida. Vi har då gjort det tydligare med att det är ett MBA-diplom med 40 akademiska poäng som studenten får när man har avslutat den här utbildningen.

Numera sägs i FAQ på hemsidan ”Successful completion of our IEMBA program gives you the title ”International Executive MBA”. This is worth 40 Swedish credit points.

Av protokoll från samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens sammanträde den 5 februari 2004 framgår under punkten 15 att företagsekonomiska institutionen ansökt om inrättande av magisterexamen med ämnesbredd med vissa angivna inriktningar. Fakultetsnämnden har beslutat att på försök fram till den 31 december 2004 inrätta de magisterexamina med ämnesbredd som institutionen föreslagit.

Högskoleverkets bedömning

Av 1 kap. 11 § högskolelagen (1992:1434) framgår att regeringen föreskriver vilka examina inom grundläggande högskoleutbildning som får avläggas. Några andra examina får inte avläggas av de statliga högskolorna.

Högskoleverket beslutar vid vilka högskolor dessa examina får avläggas.

Högskoleverkets beslut om tillstånd för högskolor att utfärda examina finns i förteckningen över vilka universitet och högskolor som har rätt att utfärda olika examina (HSVFS 2003:1).

Uppdragsutbildning får bedrivas bara om den har anknytning till högskolans examensrätt (3 § förordningen om uppdragsutbildning). Examensbevis får ges enligt bestämmelserna om grundläggande högskoleutbildning (6 §).

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 17

Det finns ingen examen benämnd Master i den svenska examensordningen. Begreppet Master är internationellt efterfrågat och det relaterar till en allmänt bekant struktur i andra länder. Master of Business Administration (MBA) t.ex. har blivit något av en egen examensnisch för ekonomiutbildningar i olika länder. Värderingen och regleringen av denna typ av utbildningar sköts av branschen och ligger utanför de nationella systemen.

Handlingarna i ärendet utvisar att universitetet på sin hemsida före april 2003, uppgav att det aktuella programmet skulle leda till en IEMBAdegree. Informationen vände sig till potentiella deltagare (applicants) i uppdragsutbildningen. Hemsidan har därefter ändrats. Även i den skriftliga utbildningsinformationen uppgav universitetet att utbildningen skulle leda till en IEMBAdegree.

Att det här inte är fråga om en översättning av magisterexamen framgår av handlingarna i ärendet. Någon magisterexamen med ämnesbredd fanns över huvud taget inte inrättad vid universitetet för det programmet förrän i februari 2004.

Den e-post som skickades den 28 april 2003 från koordinatören för programmet till universitetets chefsjurist utvisar i stället att den aktuella utbildningen leder fram till ett IEMBA-diplom med 40 akademiska poäng. Hemsidan på Företagsekonomiska institutionen har nu blivit uppdaterad och omstrukturerad och därav även vår (IEMBA) sida. Vi har då gjort det tydligare med att det är ett MBA-diplom med 40 akademiska poäng som studenten får när man har avslutat den här utbildningen.

Den engelska informationen på hemsidan säger fr.o.m. den 8 april 2003 också att utbildningen leder fram till ett IEMBA-diploma. Ett problem fortsättningsvis kan vara att orden degree och diploma båda kan vara en akademisk examen på engelska språket.

Universitetet har inte rätt att utfärda en IEMBA-examen vare sig i den grundläggande högskoleutbildningen eller i sin uppdragsutbildning.

Mot denna bakgrund anser Högskoleverket att universitetets information på sin hemsida före april 2003 om att utbildningen leder fram till en IEMBAdegree var felaktig. Den felaktiga informationen har också funnits med i utbildningsmaterialet.

Högskoleverket riktar allvarlig kritik mot universitetet för sitt sätt att lämna felaktig information om utbildningen på dels universitetets hemsida, dels i annan information om programmet. Högskoleverket anser att det är väsentligt för både uppdragsgivaren och deltagaren i en uppdragsutbildning att få veta om en utbildning leder fram till en godkänd examen eller om den resulterar i ett diplom utan formellt värde som en i Sverige erkänd examen.

I sammanhanget kan nämnas att Högskoleverket i tillsynsärenden och rapporter sedan 1999 upprepade gånger påtalat vikten av korrekt information till utländska

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 18

studerande när det gäller vilken examen de kommer att få. Erkännande i andra länder av examina utgår i regel från de examina som finns i examensordningen. Även regeringen har i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2000/01:3) pekat på vikten av korrekt information i denna fråga.

Frågan om universitetet har gjort sig skyldigt till ett avtalsbrott gentemot Capital Traction/S och andra uppdragsgivare är inte Högskoleverkets sak att bedöma utan den frågan får ytterst avgöras av domstol.

Högskoleverket har noterat att universitetet i februari 2004 inrättade magisterexamen med ämnesbredd som kan användas inom programmet. Verket utgår från att de deltagare i IEMBA-programmet som begär det kommer att prövas för en sådan examen.

Högskoleverket har också noterat att universitetet har ändrat sin information på sin hemsida och att en IEMBAdegree inte längre utlovas.

Högskoleverket utgår från att universitetet ser över all sin information om programmet både inom och utom Sverige så att inga missförstånd kan uppstå i examensfrågan.

Högskoleverket kommer under 2005 att följa upp ärendet i denna del.

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 19

Utfående av uppgifter

Anmälan

S har uppgett att han i april 2003 hos chefsjuristen vid Stockholms universitet begärde att få upplysningar om universitetets styrelse (contact information) och att han, trots flera påminnelser, inte har fått något svar på sin begäran.

Högskoleverket har bett universitetet att yttra sig över detta påstående.

Universitetets yttrande

Universitetets kontakter med S har under en tid inneburit mycket tidskrävande arbete genom en mängd besök, telefonsamtal, e-poster och skrivelser varav flera med samma innehåll. Den typ av information som S begärt i april finns allmänt tillgänglig bl.a. på universitetets hemsida.

Övrig utredning

På direkt förfrågan uppger universitetet att S inte har fått någon uttrycklig hänvisning till universitetets hemsida.

Av e-brev ställt till S från chefsjuristen framgår att universitetet i maj 2004 - över ett år efter den ursprungliga begäran - är berett att lämna honom de begärda upplysningarna.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 4 § första stycket förvaltningslagen (1986:223) skall varje myndighet lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Enligt andra stycket samma paragraf skall frågor från enskilda besvaras så fort som möjligt.

Utredningen visar att S trots upprepade förfrågningar om vissa specificerade uppgifter om universitetets styrelse inte fick något svar alls från universitetet. Först ett drygt år efter hans ursprungliga begäran, har universitetet förklarat sig berett att lämna honom de begärda upplysningarna.

Högskoleverket kritiserar universitetet för att inte inom rimlig tid svara på S begäran. Frågor från enskilda skall besvaras så fort som möjligt. Den omständigheten att universitetet och S har en pågående konflikt föranleder ingen annan bedömning.

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2004-06-22

Reg.nr 31-3893-03

Sid 20

Detta beslut har fattas av universitetskanslern i närvaro av chefsjuristen Annica Lindblom och avdelningschefen Åsa Klevard efter föredragning av verksjuristen Barbro Molander.

Sigbrit Franke

Barbro Molander